

Богдан КОЗАК

ARS LONGA, VITA BREVIS

(Пам'яті Юрія Левицького)

*Багато покликаних, але мало вибраних
(Євангелія від Матвея)*

У суботу, 12 травня 2018 року, засмутила Україну звістка, що відійшов у інший світ Юрій Левицький.

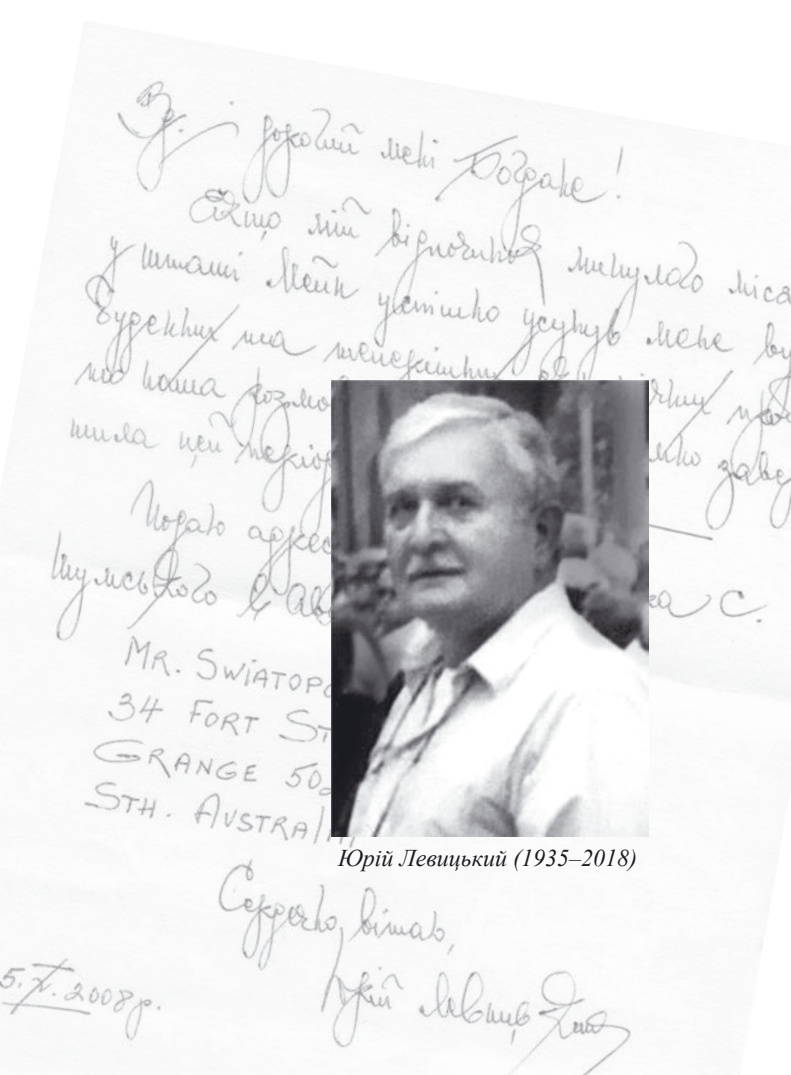
В Інтернет-мережі був опублікований англійською мовою співчутливий некролог:

“Юрій Левицький після короткої хвороби помер на 83 році життя. Він народився 20 квітня 1935 року у місті Володимир-Волинський Волинської області в Україні в сім'ї Віри та Євгена Левицьких.

Пан Левицький емігрував до США разом з матір'ю та сестрою 1950 року. Прибувши до Нью-Йорка 26 червня 1950 року, сім'я оселилася в секторі Логан у Філядельфії, перш ніж переїхати до району Вермонт у тому ж місті. Юрій був випускником Північно-східної католицької середньої школи й отримав ступінь бакалавра в галузі досудового права в коледжі La Salle 1961 року. Він служив у армії США як спеціаліст 4 класу під час В'єтнамського конфлікту 1958–1960 років. Отримав Сертифікат досягнення за видатну службу та був кваліфікований як вправний стрілець з гвинтівки М-14.

Пізніше переїхав до Нью-Йорка і працював на Волл-стріт аудитором та фондовим брокером (працював на фірму Дрексела Берхема) протягом 40-а років. Після виходу на пенсію повернувся у Філядельфію, щоб піклуватися про свою матір Віру Левицьку.

Пан Левицький захоплювався мистецтвом у всіх формах, але особливо любив українське мистецтво, яке постійно підтримував щедрими благодійними пожертвуваннями.

Юрій Левицький (1935–2018)

Поховання з військовими почестями відбудеться на Українському православному цвинтарі Св. Андрія – Південний Браун Брук, штат Нью-Джерсі¹.

Значно повнішу інформацію про юнацькі роки світлої пам'яті Юрія Левицького подала нам мисткиня і його близька приятелька пані Христина Зелінська: “Був пластуном. В 1951–1955 роках учився в Норт-Іст Католик Гай-Скул. В міжчасі ходив до Української Мистецької Студії, де навчався малярства (1953–1958). Юрій ніколи цей талант не опустив – а його дім завжди був прикрашений його власними картинами, як і інших визначних малярів світу. Рівно ж Юрій брав курси грання на фортеп'яні в школі Зої Маркович (1955–1958) і вже як юнак акомпанував на українських імпрезах у Філядельфії та пізніше в

¹ <https://www.fletcher-nasevich.com/notices/George-Lewycky>.

Переклад з англійської кандидата мистецтвознавства, доцента Назара Козака.

Ескіз до портрета Юрія Левицького. Олія, 1957 (?).
Художник – Володимир Бачинський.

Нью-Йорку, у Бостоні, де він був знаний як п'янист і навіть виступав на їхній телевізії. У 1961 році здобув бакалаврат у передправничих студіях в Ля Саль Коледжі. Рік перед тим брав курси психології на Темпл Університеті, а в 1961 році – курси літератури на Пенсильванівському Університеті².

Ім'я Юрія Левицького, як ім'я його матері, заслуженої артистки України, та батька, Євгена Левицького, теж актора українського театру, стало широко відоме серед театральних діячів США та Канади, серед театрознавців України від моменту здобуття

Незалежності нашої держави. Фаховий юрист, після виходу на пенсію Юрій Левицький виявив себе як довершений архівіст і знавець діяльності українських театрів в Галичині (20–40-і роки ХХ ст.), а згодом і в діяспорі. Він опублікував низку гасел про українських акторів та про театри в Америці в багатотомній “Енциклопедії української діяспори (Сполучені Штати Америки)”, яку почало видавати від 2012 року Наукове товариство імени Шевченка в Америці (Нью-Йорк – Чикаго).

Тісні наукові контакти Юрій Левицький підтримував з професором Валер'яном Ревуцьким (Канада), автором книжки “Віра Левицька – життя і сцена”; дуже цінував дружні й наукові взаємини з доктором мистецтвознавства, професором, членом-кореспондентом НАМ України Валерієм Гайдабуною, глибоким знавцем діяльності українських театрів під час фашистської окупації часів Другої світової війни.

Заклавши 1999 року стипендію імени артистки Віри Левицької та імени режисера Володимира Блавацького, Юрій Левицький надавав її щорічно разом з Національною спілкою театральних діячів України (НСТДУ) кращим акторам та режисерам. Від 2005 року надавав стипендії (спочатку дві, а згодом три) імени заслуженої артистки України Віри Левицької майбутнім акторам – найкращим студентам кафедри театрознавства та акторської майстерності Львівського національного університету імени Івана Франка. Стипендії щорічно вручалися 27 березня під час святкування Міжнародного дня театру.

Я познайомився з Юрієм Левицьким заочно, листуючись завдяки рекомендації професора Валер'яна Ревуцького, у співпраці з яким наша кафедра видала дослідження “Заграв 1933–1938 рр. Кілька слів про театр”³. Перша наша зустріч з Юрієм Левицьким відбулася 2002 року під час гастролей Театру імени Марії Заньковецької у США. На виставу “Андрей” Валерія Герасимчука, яку ми показували у Філядельфії, завітала артистка Віра Левицька із сином Юрієм. Переді мною стояв високого зросту, сивоволосий, у чорному пальті, з білим шаликом стрункий, красивий чоловік, у поставі й одязі якого відчувався виразний естетизм; а поруч з ним я побачив дещо похилену постать його матері, прекрасний голос якої, виразна дикція та блиск в очах свідчили про те, що переді мною славно артистка української сцени, у репертуарі якої були знамениті ролі донни Анни (“Камінний господар” Лесі Українки, 1942–1943), Гертруди (“Тамлет” В. Шекспіра, 1944), Медеї (“Медея” Ж. Ануя, 1970). При постановці “Медеї” Ж. Ануя Юрій Левицький

² Христина Зелінська. *Короткі життєписи Юрія Левицького, матері Юрія, Віри Левицької, батька Юрія, Євгена (Генка) Левицького, і сестри Юрія, Ірени Левицької-Климовської-Тавані.* – Архів Б. Козака.

³ Ревуцький В. “Заграв” 1933–1938 рр. *Кілька слів про театр / Валер'ян Ревуцький // Упор. Б. Козак.* – ЛНУ ім. І. Франка. – Львів, 2000. – 56 с.

виступив як продюсер та імпресаріо. Замовив переклад письменнику Миколі Понеділку, залучив до постанови п'єси режисера Володимира Шашаровського та акторів “Театру у П'ятницю”.

Від моменту нашого особистого знайомства ми вже значно частіше листувалися з Юрієм і Вірою Левицькими. Його листи мали дві форми: одні друковані на машинці, інші – власноруч писані. Почерк Юрія Левицького був вишуканий, каліграфія особлива, і коли б те письмо аналізував графолог, то сказав би, що їх автор – людина педантична, естет, залюблений у красу. Юрій періодично надсилав мені копії (оригінали зберігаються в Українському музеї в Нью-Йорку) скрупульозно впорядкованих архівів своєї матері, артистки Віри Левицької (світлина, програмки, буклети, листи), а також архів свого батька – Євгена Левицького. Юрій розширив коло моїх знайомих в діаспорі, зокрема, запізнався я з дочкою художника, сценографа Мирослава Григорієва – п. Христіною Григорієв-Какс. Надіслані нею матеріали про батька були опубліковані у Віснику Львівського університету, серія “Мистецтвознавство” за 2005 рік – “Матеріали до біографії Мирослава Григорієва” (Б. Козак). Отримані архівні матеріали від Юрія Левицького використовували у своїх наукових працях молоді театрознавці нашої кафедри.

Втрата Юрія Левицького – близької мені людини, друга, радника, мецената і добротинця кафедри театрознавства та акторської майстерності, науковому становленню і розвитку якої він всебічно допомагав, – непоправна і болісна.

Покликаний у житті до праці за фахом як правник, авдитор, брокер, вояк, був потім долею вибраний для прослави акторів, які працювали в Галичині у мандрівних театрах у 20-30-х роках та в 40-х в державних театрах імені Т. Шевченка, Лесі Українки та Львівському оперному (ЛОТ). Він зібрав про них численні матеріали (листи, світлина, рецензії, програмки), а також упорядкував великий архів діяльності Ансамблю Українських Акторів (АУА) під керівництвом В. Блавацького у таборі Зомме-Казерне (Німеччина, 1945–1949 роки), а від 30 вересня 1949 року – у Філадельфії (США). Зберігши пам'ять про інших, Юрій Левицький збереже пам'ять і про себе. “Життя коротке, мистецтво вічне” – як казали римляни – “*Ans longa, vita brevis*”.

Додаємо нижче кілька машинописних листів Юрія Левицького та один (див. тло світлина, с.93) писаний власноруч, щоб читач відчув його естетизм.

* * *

Дорогий мені Пане Богдане!

Одержав “Вісник” ч. 5. Прочитав, зробив собі ксіраке [саме так писав Ю. Левицький – Б. К.], копії

деяких статей і переслав його пані Григорієв-Какс. По телефону пані Какс просила передати Вам її щире подяку за Вашу солідну працю. Вона не сподівалася такого докладного видання і була захоплена статтею. Обіцяла переслати ще більше недавно знайдених матеріалів її батька. – Якщо можливо, хотів би одержати ще одну книгу⁴ для ам.[ериканської] бібліотеки. Дякую.

Помітив, що М. Кошелінська і С. Максименко не вживали і проминули у своїх статтях спогади актриси В. Левицької. Не було приміток. Чи автори знали про книгу⁵ проф. Ревуцького? – “... автор світляних ефектів Є. Левицький” (стор. 55) – це є мій Батько, Євген Левицький, актор, один з перших учасників театру “Заграва” та головний завідувач сцени і реквізиту. Спільно працював з актором, сценографом Леонідом Боровиком майже в усіх постановках. У своїх споминах Блавацький не згадав Левицького у списку “залізних загравістів”. (Ця помилка була болюча моїй сестрі, Ірині. Блавацький був її хресним батьком). Згодом актор Левицький виконував цю саму функцію АУА⁶ в Німеччині. Його праця не була зазначена в програмках.

5 грудня 2005 р.

Філадельфія, ПА США

З великою пошаною,

Ваш Юрій Левицький

* * *

В[ельми]ш[ановний] і дорогий мені пане Професоре!

Подаю Вам адресу, телеф. число і факс бюро НТШ у Сарсель, Франції. Одержав ці інформації від НТШ в Нью-Йорку (Пан Василь Лопуш). Також, пані Ганя Квіль, яка два роки тому працювала у Франції (тепер в Укр[аїнському] Музею в Нью-Йорку), повідомила мене, що у Сарсель є багата бібліотека, яку обслуговує лише дві особи. Не знає, чи бібліотека зберігає архів арт[истки] Ганни Совачевої.

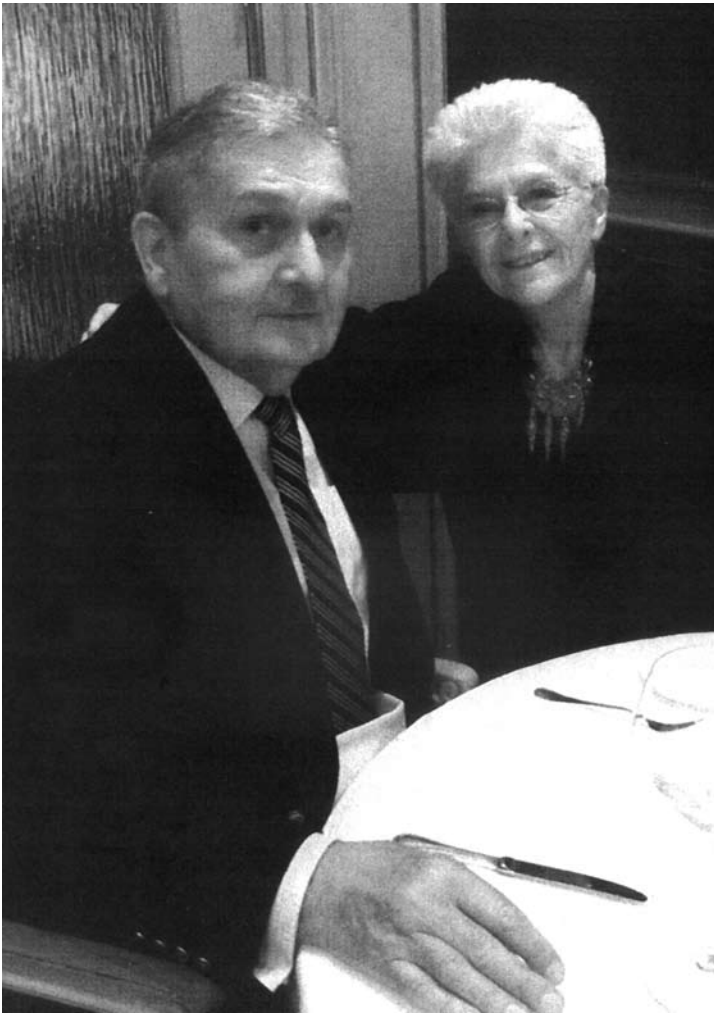
Сподіваюся, що Ваша зустріч з Хр[истиною] Григорієвою-Какс була цікава і продуктивна. Пані Какс мала передати Вам деякі матеріали її батька.

З великою пошаною та щирим привітом, Ваш Юрій Левицький

⁴ Йдеться про Вісник Львівського університету. Серія мистецтвознавство. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – Вип. 5. – 244 с.

⁵ Ревуцький В. Віра Левицька – життя і сцена / Валерян Ревуцький – Об'єднання Українських Письменників “Слово” – 1998.

⁶ Ансамбль Українських Акторів.

Юрій Левицький та його близька приятелька художниця Христина Зелінська. Філядельфія, 2013 р.

30 травня 2006 р.
Філядельфія, ПА США

* * *

В[ельми]д[остойний] і дорогий мені Богдане!
Прилучаю Тобі ксіракс копії головних сторінок з книги “Українці в Австралії”, “Українські поселення. Довідник”, та “Наш Театр” про мистецьке життя акторів в Австралії. Це все є для Твоєї праці над “Землею” Стефаніка. Я правильно установив, що Степан Крижанівський поставив цю п’єсу в Австралії, бо виступав в ній на сценах ЛОТ і АУА в Німеччині. Я бачив його в обох постановках. (Див. на програмки в архіві В[іри] Л[евицької]). Також старався відшукати його сина, Богдана, який живе в Австралії, щоб установити дату прем’єри. Не вдалося. Одружився

вдруге і змінив адресу. (Ще в 40-их роках, Богдан і я “страждали” на сцені ЛОТ у п’єсі “Тріумф прокурора Дальського” разом з такими “меншими адептами”, як В. Блавацький, В. Левицька, Б. Паздрій, Й. Гірняк, І. Лісненко і т. д.).

Й. Терлецький (“Заграва”, Торонто) обіцяв знайти і переслати Тобі Другий том “Наш Театр” на адресу Театру М. Заньковецької. Дай Боже, щоб він це зробив. (Мій дозвіл на постановку п’єси “Розмова” Л. Українки не використав після трьох років).

Як пройшла прем’єра “Амадеус”? Болю, що не міг бути присутній та побачити тебе в ролі жорстокого “неміс-а” Моцарта. Вірю, ні, знаю, що Твій Сальєрі був шедевром як і в грі, так і в постаті. Ця п’єса все була цікавою для мене, з огляду на душевний двобій між буденністю і Божим даром. Я часто відчуваю споріднення зі Сальєрі.

23-го листопада переслав тобі (кораблем) пакунок деяких літ[ературно]-мист[ецьких] книг з моєї бібліотеки у Нью-Йорку. Роби, що хочеш з ними. Книга молодого англійського художника Бірдзлі не є для ніжних очей. З часом, дістанеш ще один пакунок. Після зустрічі з І. Бернацьким на вечорі Ліді Крушельницької, 17 квітня 2005 р., я нічого не знаходжу в тутешніх газетах про його працю. Не тримаю з ним ніякої кореспонденції. Я опинився на периферії, поза мистецьким життям Нью-Йорку. Те саме стосується до нашого друга Волод[имира] Курила.

В руках п’ять книг “Повість про укр[аїнський] народ”. Дякую щиро за Твою увагу і швидко переписку.

Передаю привіт від проф. Ревуцького. Першого листопада він мав поважний удар серця. Тепер сидить у двоколці. Недавно я довго говорив по телефоні. Відчув слабкий голос та ментальний тягар науковця, зайнятого родинним здоров’ям. Рішив подарувати свій архів Львів[сько]му нац[іональному] унів[ерситету] ім. І. Франка. Вже не просто театральний матеріал, як колись. Дальше працює над сюжетами головних сценічних постатей, хоч в минулому мав деякі непорозуміння з видавцями енциклопедії, які, на його думку, спричинилися до його теперішнього фізичного стану. Дуже переживаю.

Сердечно вітаю Тебе і твою славу Родину з великим празником Різдва Христового і Новим Роком! Прошу прийняти мої найкращі побажання щастя, здоров’я, сили і всього добра. Колядуйте, святкуйте, веселіться! Обнімаю.

Твій Юрій Левицький
27. 12. 2006 р.
Філядельфія, ПА США